

Våld i nära relationer

En fenomenografisk undersökning av institutionella professionella personers uppfattning av samarbete med Ålands polismyndighet

Jannica Sandell

05/2017

Författare		Examen
Jannica Sandell		Polis YH20151
Publikationens namn		Offentlighetsgrad
Våld i nära relationer. En fenomenografisk undersökning av institutionella professionella personers uppfattning av samarbete med Ålands polismyndighet		Offentlig
Handledare		Lärdomsprovets form
Jonna Öblom		Undersökande lärdomsprov
<p>Sammandrag:</p> <p>Syftet med denna undersökning är att beskriva hur institutionella professionella personerna upplever samarbete med Ålands polismyndighet i fall som berör våld i nära relationer, samt hur arbetet mot våld i nära relationer ser ut i dagsläget på Åland. Frågeställningarna är: Hur upplever institutionella professionella att samarbetet med Ålands polismyndighet fungerar idag? Hur upplever professionella personer att situationen gällande våld i nära relationer ser ut idag?</p> <p>Examensarbetet genomförs som en fenomenografisk undersökning där texten baseras på aktuell forskning, arbetsmetoder samt statistik. Den aktuella teoretiska bakgrunden kompletteras med fyra öppna intervjuer med institutionella professionella. Fenomenografin som forskningsmetod beskriver enskilda personers uppfattningar av ett fenomen. Intervjupersonerna arbetar på Åland inom olika myndigheter där de kommer i kontakt med personer som utsatts för våld i en nära relation. Dessa myndigheter samarbetar med Ålands polismyndighet. Intervjuerna behandlas i en innehållsanalys och resultatdelen bygger på intervjuerna speglar mot den tidigare forskningen.</p> <p>Resultatet visar att samarbete mellan myndigheter är av stor vikt för att hjälpa personer ur en relation med våld, samt för att förebygga våld i nära relationer. I dagsläget finns ingen statistik över hur många som utsatts för våld i nära relationer på Åland men intervjuerna visade att våld förekommer i nära relationer, även på Åland. Enligt intervjupersonerna urskiljer sig inte statistiken väsentligt i jämförelse med statistik som gjorts i Sverige och i Finland. Statistik visar att ca en femtedel av befolkningen utsätts för någon form av våld i en nära relation. Mörkertalet är stort. För att utreda och förebygga våld i nära relationer krävs att myndigheterna ingriper i situationer där våld förekommer samt att de känner igen och har kunskap om våld i nära relationer. Resultatet visar även att mångprofessionellt arbete mellan myndigheter är viktigt för att upptäcka, utreda och förebygga våld i nära relationer. Samarbete upplevdes som fungerande mellan Ålands polismyndighet och andra myndigheter på Åland.</p>		
Sidantal	Månad och år då granskningen skett	Lärdomsprovets kod (OPS)
31 + Bilaga	Maj 2017	YH20151ONT
<p>Nyckelord</p> <p>våld i nära relationer, våld mot kvinnor, Åland polismyndighet, samarbete mellan myndigheter</p>		

Author Jannica Sandell		Degree Programme: Polis YH20151
Titel Våld i nära relationer. En fenomenografisk undersökning av institutionella professionella personers uppfattning av samarbete med Ålands polismyndighet		Offentlighetsgrad Public
Supervisor Jonna Öblom		The thesis is a Theoretical thesis
<p>Abstract:</p> <p>The aim of this study was to describe work against domestic violence on the Aaland islands and how the institutional professionals experience the police's work in cases involving violence in close relationships. The research questions were: How do institutional professionals experience the cooperation with the Police Authority of the Aaland islands today? How do professionals experience the work of domestic violence today?</p> <p>The degree thesis was made as a phenomenological survey, based on current research, working methods and statistics. The current theoretical background is supplemented with four open interviews with institutional professionals. Phenomenography as a research method describes individuals' views of a phenomenon. The respondents are working on the Aaland islands in different authorities where they come into contact with people who are prone to violence in close relationships. These authorities cooperate with the the Aaland islands Police Authority. The interviews were discussed in a content analysis and the result is based on the interviews compared with the previous research.</p> <p>The results show that cooperation between authorities is of great importance for helping people out of a relationship with violence, as well as for preventing violence in close relationships. At present there are no statistics on how many are prone to violence in close relationships on the Aaland islands, but the interviews showed that violence occurs in close relationships, on the Aaland islands too. According to the respondents, statistics are not significantly different from statistics made in Sweden and Finland. Statistics show that about one fifth of the population is exposed to some form of violence in a close relationship. The unrecorded number of violence in close relationships is large. In order to investigate and prevent violence in close relationships, authorities need to intervene in situations where violence occurs and that they recognize and have knowledge of violence in close relationships. The results also show that multi-professional work between authorities is important to discover, investigate and prevent violence in close relationships. According to the respondents the cooperation between the Aaland islands Police Authority and other authorities on the Aaland islands are operating satisfactorily.</p>		
Number of pages: 31 + Appendice	Month and year May 2017	Thesis code (OPS) YH20151ONT

Keywords

Violence in close relationships, domestic violence, the Aaland islands Police Authority, cooperation between authorities

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte	3
2 Teoribakgrund.....	4
2.1 Våld, våld mot kvinnor och våld i nära relationer.....	5
2.2 Våldet i siffror	5
2.3 Kartläggning utformad av Institutet för hälsa och välfärd	7
2.4 Besöksförbud	8
2.5 Huskurage	9
2.6 Rättsväsendets roll	10
2.7 Riskbedömning	11
2.8 Operation kvinnofrid – en svensk modell	14
3 Material och metod	15
3.1 Tillvägagångssätt.....	16
3.2 Intervjuschema och frågor	16
3.3 Kvalitativ forskningsmetod.....	17
3.4 Teoretiska metodologiska utgångspunkter	18
4. Resultat.....	20
4.1 Bakgrund.....	20
4.2 Bemötande	22
4.3 Våld i nära relationer idag.....	23
4.4 Förekomst och samarbete mellan myndigheterna.....	24
4.5 Stödåtgärder	25
5. Avslutande diskussion.....	26
5.1 Resultatdiskussion.....	26
5.2 Våld i nära relationer.....	27
5.3 Undersökningens genomförande.....	28
5.4 Förslag på fortsatt forskning	29
Referenser:.....	30
BILAGOR:.....	33

1 Inledning

Våld i nära relationer är ett samhällsproblem som existerat lika länge som våld förekommit. Problemet med våld i nära relationer är att de inblandade oftast befinner sig i en utsatt och komplicerad situation. I synnerhet inom familjen är våld tabubelagt och svårt att diskutera samt hantera speciellt, då det är barn inblandade. Våld i nära relationer är ett område som för tillfället prioriteras inom Ålands landskapsregering. Våld i nära relationer är ett temaområde som sätts i fokus för att fokusera på närhet och tillgänglighet till polisen och för att öka trygghet i samhället. Att problemet existerar är ett faktum och genom att belysa ämnet kan fler bli uppmärksammade på våldet och samtidigt kanske tröskeln att anmäla våldet kunde bli lägre. (Ålands polismyndighet 2016.)

Att arbeta mot våld i nära relationer blir ett av temaområdena för polismyndigheten på Åland under 2017. Detta har fastställts av Styrelsen för Ålands polismyndighet (Ålands polismyndighet 2016). Styrelsen för Ålands polismyndighet föreslog också att Ålands landskapsregering ska bekanta sig med Norrtäljes *Huskurage-modell* gällande förebyggande av våld i nära relationer. Huskurage är ett initiativ där målet är att förhindra våld i nära relationer genom att ge grannar verktyg att agera (Huskurage 2016). Närmare beskrivning av modellen behandlas i teoridelen i denna undersökning, kapitel 2.2. På Åland har ämnet *våld i nära relationer* lyfts fram under den senaste tiden och denna undersökning görs för att få en uppfattning om hur den aktuella situationen ser ut idag på Åland samt hur polisens arbete upplevs bland samarbetspartners då det gäller våld i nära relationer. (Ålands polismyndighet 2016.)

I Finland har Statistikcentralen gjort nationella undersökningar om våld mot kvinnor. Dessa undersökningar gjordes mellan 1997 och 2005. Statistik och forskning som har gjorts och lyfts fram då det gäller våld mot kvinnor finns tillgänglig på flera olika forum och organisationers hemsidor, bland annat på statistikcentralens hemsida (Statistikcentralen 2017).

Jag har under min praktiktid på Åland polismyndighet stött på en del fall som handlar om våld i nära relationer. Som tidigare nämnt så är *våld i nära relationer* ett område som prioriteras inom Ålands landskapsregering, men på Åland har ännu ingen omfångsundersökning gällande våld i nära relationer gjorts på samma sätt som Statistikcentralen gjort i Finland. Däremot är en kartläggning under arbete och kommer att

göras av Ålands Statistik – och utredningsbyrå (ÅSUB) under våren 2017. Resultatet av ÅSUB:s enkätundersökningen förväntas bidra med förbättrade förutsättningar för förebyggande arbete och tidiga insatser. Hittills har man antagit att läget är det samma som i Finland och Sverige, det vill säga att var fjärde kvinna har utsatts för våld efter att hon fyllt 15 år. Ålands landskapsregeringen har sedan februari 2006 ett samarbete med Nationellt Centrum för Kvinnofrid i Sverige angående kvinnofridslinjen. Kvinnofridslinjen är öppen dygnet runt och erbjuder handledning för åländska myndigheter i frågor som rör våld i nära relationer. Utbildning, fortbildning och kompetensutveckling för berörda myndigheter ingår också i samarbetet. Kvinnofridslinjen fick under det första halvåret 2016 runt 50 samtal från Åland. (Ålandstidningen Publicerad 27 juli 2016.)

Jag har dels valt att skriva om detta ämne eftersom det är aktuellt och våldet kan vara svårt att upptäcka eller förstå sig på, dels för att fokusera på någonting som kan vara till nytta på lokal nivå. Jag kommer att intervjua personer som jobbar med frågor som gäller våld i nära relationer. Personerna har jag valt att intervjua i en öppen intervju. Detta innebär att min undersökning således kommer att basera sig på subjektiva erfarenheter, åsikter och reflektioner. Målet med denna undersökning är att genom att belysa denna fråga få mer kunskap om arbetsmetoder och möjligheter att förebygga våld i nära relationer, samt att få en uppfattning om hur polisen upplevs av andra myndighetsinstanser, polisens samarbetspartners. Detta för att väcka medvetenhet hos polisen hur kommunikationsrelationen fungerar samt vilka stödåtgärder som kunde erbjudas.

Jag har även aktivt deltagit i möten, diskussioner och träffar som ordnats inom landskapet för att utveckla samarbetet. Målet med projektet *Våld i nära relationer* som utförs på Åland är att skapa en öppen diskussion samt ett nätverk där personer lättare skall kunna komma i kontakt med varandra i frågor som berör våld i nära relationer. För att nå långsiktiga resultat är samarbetet nödvändigt.

I detta arbete kommer jag att spegla svar från intervjupersonerna mot den information samt statistik som tidigare forskning kommit fram till. Utgångspunkten är att centrera arbetet till Åland och jämföra statistik och arbetssätt som används i Sverige respektive Finland. Våld i nära relationer är svårt att greppa på många plan, eftersom de drabbade kan känna skuld och/eller så kan våldet ha pågått så länge att våldet normaliserats. Våldet i en nära relation eller inom familjen kan även ses som någonting man vill dölja och försöka lösa själv. På ett personligt plan är *våld i nära relationer* ett intresseområde, eftersom jag anser att ämnet är viktigt, speciellt med tanke på barn som växer upp i familjer med våld, men även

med tanke på att samhället förändras, med till exempel kulturella-, politiska- och religiösa skillnader. Ur en polisiär synvinkel är syftet med denna undersökning att påminna och uppdatera polisens arbetssätt vid fall av våld i nära relationer på Åland. När det gäller anmälningar av våld i nära relationer som kommer till polisens kännedom är mörkertalet stort och endast en bråkdel av anmälningarna leder till en fällande dom. (Brå 2014) Detta resulterar i kostnader för samhället. En direkt kostnad orsakad av våld i nära relationer är: polis, domstolsväsende, fängelse, sjukvård (inklusive läkemedel, terapi och krisbearbetning) och socialtjänsten. På en indirekt nivå kostar våld i nära relationer bland annat: förlorad inkomst för både offer och förövare, ökad dödlighet och sjukdom. När det gäller följder så som smärta och lidande för såväl våldsoffer, som anhöriga och barn är kostnaderna omätbara. Enligt Heiskanen and Piispa (2001) kostar våldet i nära relationer cirka 147 miljoner euro/år i Finland. Detta innebär 19,30 euro per capita i Finland. (Brå 2014; Heiskanen och Piispa 2001.)

1.1 Syfte

Syftet med min undersökning är att få en aktuell bild av hur institutionella professionella personer på Åland upplever arbetet mot våld i nära relationer idag. Syftet är även att undersöka hur polisens arbetssätt upplevs av andra myndigheter då det gäller våld i nära relationer. Undersökningen kommer att baseras på intervjuer med professionella med kunskap inom detta område. Fokus kommer att ligga på deras subjektiva erfarenheter och upplevelser av förekomst, metoder och modeller samt hur det förebyggande arbetet fungerar gällande våld i nära relationer.

Frågor jag önskar ta fram svar på i undersökningen är:

1. Hur upplevs samarbete mellan Ålands polismyndighet och andra myndigheter enligt institutionella professionella?
2. Hur upplevs dagens situation på Åland av institutionella professionella, då det gäller våld i nära relationer?
3. Vad bör Ålands polismyndighet känna till då det gäller våld som förekommer i nära relationer?

Eftersom jag utfört min arbetspraktik på Ålands polismyndighet vill jag belysa vilka arbetsmetoder samt modeller polisen på Åland kunde använda sig av i fall där våld i nära relationer misstänks eller konstateras. Målet med undersökningen är även att få en

uppfattning av hur andra myndigheter upplever kontakten med polisen då det gäller våld i nära relationer. I planeringen har jag kartlagt myndigheter samt sakkunniga som polisen kommer i kontakt med i arbetet med våld i nära relationer.

2 Teoribakgrund

I detta kapitel presenteras statistik över våld. Jag har valt att presentera denna statistik för att få en lägesbild över hur situationen gällande våld i nära relationer ser ut. Statistiken jag utgår ifrån är från undersökningar som gjorts i Sverige och Finland, bland annat av Brottsförebyggande Rådet i Sverige samt av Statistikcentralen och Institutet för hälsa och välfärd i Finland. Genomgående för statistiken är att det förekommer ett stort mörkertal. Detta kommer jag att ta i beaktande i undersökningen. Anmälningar som kommer till polisens kännedom då det gäller våld i nära relationer uppskattas till endast 4 procent (Brottsförebyggande rådet 2016).

Till förfogande finns idag vissa *verktyg* som myndigheterna kan använda sig av då det gäller fall av våld i nära relationer eller *misstänkt* fall av våld i nära relationer, dessa kommer att presenteras i kapitlet. Jag kommer även att presentera en doktorsavhandling vid namn *Love that turns into terror: intimate partner violence on Åland – nurses' encounters with battered women in the context of a government-initiated policy programme* av Anette Häggblom (2008). Häggblom skriver om hur *misshandlade* (egen översättning) kvinnor på Åland bemöts av sjukskötare och hur myndigheterna bemöter de officiella anvisningarna. I forskningen *Riskbedömning av partnervåld - Erfarenheter och utmaningar i de nordiska länderna* (2011) av Institutet för hälsa och välfärd beskrivs de vanligaste riskbedömningsmetoderna i Norden, och hur de används. Trots att riskbedömningsinstrumenten i vissa fall kan rädda liv, använder många myndigheter inte någon metod alls.

Jag kommer även att beskriva besöksförbudets betydelse och förutsättningar för att redogöra för när detta förbud kunde lämpa sig till i fall som berör våld i nära relationer. Besöksförbudet kan ses som en direkt åtgärd vid en akut situation, till exempel där den utsatta valt att separera från sin våldsamma partner.

Den svenska Huskura-modellen är en åtgärd i det förebyggande samt brottsupplärande arbetet mot våld i nära relationer. Huskura grundades år 2014 av Nina Rung, som är brottsutredare vid den svenska polisen, och har fått stor uppmärksamhet i Sverige då det

gäller våld i nära relationer. Modellen bygger på civilkurage och används på över 200 000 ställen i Sverige. Enligt stockholmspolisen finns det inom många andra brottskategorier, till exempel bostadsinbrott, väl fungerande koncept hur man engagerar medborgarna i boendemiljön att själva bidra med brottsförebyggande och brottsupplärande arbete. Tidigare har det inte funnits någon brottsförebyggande koncept vad gäller relationsvåld att arbeta efter. (Huskurage 2016; Brottsförebyggande rådet 2016.)

2.1 Våld, våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Till följande förtydligas några centrala begrepp för som är återkommande i denna undersökning. Denna precisering för att underlätta hur dessa begrepp bör förstås samt för att klargöra hur de hänger ihop.

Enligt FNs definition är *våld mot kvinnor* varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet. (FN, Deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor 1993.)

Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmar eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från något som den vill. (Isdal 2000.)

Våld i nära relationer inkluderar alla typer av våld som kan förekomma mellan närstående i såväl heterosexuella som samkönade relationer samt inom syskon- och andra familje- och släktrelationer. Kännetecknande är att den utsatta har en nära relation till och ofta starka emotionella band till förövaren, vilket försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott. Våldet sker vanligtvis inomhus i offrets egen bostad och ökar i allvar och intensitet ju längre relationen pågår. Den vanligaste formen av våld i nära relationer utövas av en man mot en kvinna som han har eller har haft ett förhållande med. (NCK, Uppsala universitet 2017.)

2.2 Våldet i siffror

I Finland gjordes år 2013 sammanlagt 6 470 stycken polisanmälningar om brott i nära relationer (Statistikcentralen 2013). I Sverige var det sammanlagt 12 400 anmälningar gällande brott i nära relationer år 2016 (Brå 2016). Enligt Brottsförebyggande rådet (2016) är mörkertalet av våld i nära relationer är stort. Kartläggningen som gjorts av

Brottsförebyggande Rådet visar att endast 4 procent av alla fall av våld i nära relationer kommer till polisens kännedom. Denna siffra fick man fram då en kartläggning gjordes år 2016. Många våldsutsatta vågar helt enkelt inte göra en polisanmälan. Misshandel i hemmet och lindrig misshandel ligger under allmänt åtal i Finland, trots detta är fallen svåra att upptäcka, utreda och anmäla om det inte finns bevis. Enligt Brottsförebyggande rådets nationella kartläggning av brott i nära relationer (2014) var den klart vanligaste orsaken till att man inte polisanmälde våld på grund av att man betraktade händelsen som en småsak, som man i stället redde ut på egen hand. Då det gäller dödligt våld som förekommer av våld i nära relationer dör i genomsnitt 21 kvinnor i Finland per år, och 17 kvinnor i Sverige per år (Nordling 2014).

Världshälsoorganisationen (WHO) är ett FN organ som har i uppgift att sammanställa information samt förbättra den globala folkhälsan. Enligt WHO är våld ett utbrett folkhälsoproblem. Globalt sett uppskattas att våld mot kvinnor är lika allvarlig orsak till död och arbetsoförmåga bland kvinnor i reproduktiv ålder (15—49 år) som cancer och en större orsak till ohälsa än trafikolyckor och malaria tillsammans. Tre av fyra offer för mäns våld är män. Ett globalt mönster är att mäns våld mot andra män oftast sker på offentliga platser med vittnen till våldet. Kvinnor utsätts för våld i det egna hemmet, oftast av någon hon har eller har haft en nära relation till, då det sällan förekommer vittnen till misshandeln. (World Health Organisation 2017; Statistikcentralen 2006.)

De som utsätts för våld i nära relationer är bland annat ensamstående föräldrar med barn, personer som står utanför arbetsmarknaden, missbrukare, äldre personer, personer i samkönade relationer, personer med funktionsnedsättning, gravida, personer med utländsk bakgrund och personer som lever i familjer med så kallad hederstradition som accepterar hedersrelaterat våld. Det kan också exempelvis vara fråga om att en person är beroende av sin våldsamma make eller make för att få behålla sitt uppehållstillstånd. (Ålands landskapsregering 2015.)

I en svensk undersökning *Våld och Hälsa – en befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa* (NCK 2014) visar statistiken att 14 procent av kvinnorna och 5 procent av männen blivit utsatta för våld någon gång efter att de fyllt 18 år. Våldet de blivit utsatta för var fysiskt våld eller hot om fysiskt våld av, en person de hade eller hade haft en relation med. Då det gäller psykiskt våld, var antalet som blivit utsatta större, både bland männen och kvinnorna. 20 procent av kvinnorna uppgav att de blivit utsatta för psykiskt våld, medan motsvarande siffra bland männen var 8 procent.

2.3 Kartläggning utformad av Institutet för hälsa och välfärd

Dagligen uppsöker kvinnor, män och barn och familjer hjälp då de blivit utsatta för våld i nära relationer (Siukola 2015). Enligt anställda vid Institutet för hälsa och välfärd söker en del hjälp för de fysiska skadorna som våldet resulterat i medan andra söker hjälp för de indirekta följderna såsom depression, sömnsvårigheter eller missbruk av alkohol och droger. Det är få som söker hjälp mot själva våldet. Enligt Institutet för hälsa och välfärd är till exempel mentalvårds- och missbrukarvården en första instans att vända sig till då man söker hjälp mot våld i en nära relation. Det är viktigt att kunna kartlägga våldet i nära relationer för att känna igen tecken på våld i nära relationer och vara uppmärksam då personen söker hjälp. I mötet med människor som utsatts för våld i nära relationer är det viktigt att identifiera olika särdrag. Olika typer av våld kräver olika lösningar. Till exempel behovet av långvarigt stöd och de åtgärder som ska vidtas för att trygga offrets säkerhet kan vara olika beroende på vilken typ av våld de utsatts för. Även då beslut fattas om vårdnaden om barn eller besöksrätten vid en separation är det viktigt att bedöma typen av våld i parrelationen och eventuella säkerhetsrisker efter separation. (Siukola 2015.)

Under åren 2003—2011 uppgick det sammanlagda antalet brott mot liv till 1091. I 199 av dessa fall dräptes en kvinna av en nuvarande eller tidigare partner, medan en man var offer i 46 av fallen. Det sammanlagda antalet barn som var offer uppgick till 49. I Finland är den vanligaste typen av brott mot liv en kvinna som dräpts av en partner eller tidigare partner. (Siukola 2015.)

Under 2012 uppgick de misshandelsfall som kom till polisens kännedom och registrerades som våld i nära relationer till drygt 6000. I tre av fyra fall var offret en kvinna. Siffrorna omfattar endast personer som fyllt 15. Av de registrerade fallen är misshandel, lindrig misshandel samt grov misshandel inberäknade. (Siukola 2015.)

Anette Häggblom skriver i sin doktorsavhandling (2008) *Love that turns into terror: intimate partner violence on Åland – nurses' encounters with battered women in the context of a government-initiated policy programme* om hur misshandlade (egen översättning) kvinnor på Åland bemöts av sjukskötare och hur myndigheterna bemöter de officiella anvisningarna. Doktorsavhandlingens syfte var att få en djupare inblick i denna fråga. Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) ansvarar för den offentliga hälso- och sjukvården på Åland. ÅHS ger vård till hela den åländska befolkningen. Doktorsavhandlingen visade att misshandlade kvinnor sökte hjälp via sjukvården. Kvaliteten på hjälpen som gavs var

beroende av sjukskötarens vilja och kunskap att ingripa. Sjukskötarna identifierade och stöttade kvinnorna trots att servicen för dessa kvinnor inte alltid var optimal. Resultaten visade att ÅHS erbjöd hjälp och stöd för misshandlade kvinnor. Oftast mötte dessa kvinnor en sjukskötare vid deras första besök. Trots att det var obligatoriskt att känna till tillvägagångssättet vid misstänkta fall där patienter kan ha blivit misshandlade visste inte alla sjukskötare om dessa riktlinjer. Endast en tredjedel av sjukskötarna vid ÅHS kände till dessa riktlinjer. Ofta var de utsatta kvinnorna ensamma och beroende av en nära person för att kunna fly, överleva och återhämta sig. Sjukskötarnas vilja att hjälpa var stor, men en kunskapsbrist konstaterades. Avhandlingen visade även att Ålands Landskapsregering krävde att myndigheterna skulle tilldela service för misshandlade kvinnor, men myndigheterna hade bland annat för liten personalstyrka och/eller ekonomiska begränsningar. Ur ett allmänt hälsoperspektiv visade avhandlingen att problemet var en brådskande utmaning. Studien baserade sig på en kvantitativ studie och tre kvalitativa studier. Syftet var att klargöra hur sjukvården på Åland besvarade och hjälpte kvinnor som fallit offer för våld i en nära relation. (Häggblom 2008.)

2.4 Besöksförbud

I vissa fall av våld i nära relationer kan besöksförbudet vara ett alternativ. Syftet med besöksförbudet är att förebygga brott och förbättra möjligheterna att ingripa vid trakasserier. Ett besöksförbud innebär att man försöker skydda en persons liv, hälsa, frihet eller frid genom att förbjuda någon annan att ta kontakt med denna person. Besöksförbudet kan utfärdas även i fall där parterna har en gemensam bostad. Det typiska fallen där besöksförbud utfärdas är då en f.d. make eller sambo trakasserar sin tidigare partner. En kritisk situationen uppstår vid en separation, den utsatta kan känna oro och rädsla för att bli uppsökt av sin våldsamma f.d. make eller sambo. Besöksförbudet kan på så sätt fungera som en akut insats vid fall där den utsatta bestämt sig för att lämna sin våldsamma partner. Besöksförbudet söks via polisen eller direkt via tingsrätten, ansökan kan vara skriftlig eller muntlig. Då besöksförbudet ansöks görs en utredning där trakasserierna, hot och/eller brotten utreds. (Polisstyrelsen Nr POHADno/2010/2331.)

Tillfälliga besöksförbud, som omedelbart träder i kraft kan utfärdas av en anhållningsberättigad tjänsteman. Ett besöksförbud som gäller en gemensam bostad träder oftast i kraft omedelbart på beslut av polisen. Ett exempel på detta är när polisen har avlägsnat en person, som uppträder hotfullt, från sitt hem och tagit hen i förvar och då det med sannolika skäl finns risk för att brott begås också då personen frisläppts. En person

som dömts till normalt besöksförbud får inte träffa eller kontakta den person som skyddas genom förbudet, inte heller försöka träffa eller kontakta denna. Han eller hon får inte heller följa efter eller iakttä den person som skyddet gäller. Utvidgat besöksförbud innebär att personen också förbjuds att vistas på vissa områden, till exempel i närheten av den skyddade personens stadigvarande bostad eller arbetsplats. (Polisstyrelsen Nr POHADno/2010/2331.)

Besöksförbudet kan utfärdas endast i den omfattning som anses vara nödvändigt i varje fall. Längden på besöksförbudet beslutas av tingsrätten, dock högst ett år åt gången. Förlängning av besöksförbudet förutsätter att ansökan om förlängning av besöksförbudet inlämnats och behandlas i rätten. Besöksförbud som gäller gemensam bostad kan dock meddelas för högst tre månader. En ansökan om besöksförbud behandlas i tingsrätten som ett brådskande ärende. Ärendet behandlas som brottmål där utredningen går igenom och båda parterna samt vittnen hörs. Om parterna tidigare varit i kontakt med polisen eller socialarbetare är det stöd för bevisningen. Som stöd fungerar även läkarutlåtanden, skriftliga meddelanden eller tekniska upptagningar samt vittnen. Om besöksförbudet senare visar sig vara onödigt ansöker man hos tingsrätten om att förbudet skall upphävas, parterna kan inte sinsemellan komma upphäva förbudet. (Polisstyrelsen Nr POHADno/2010/2331.)

Brott mot besöksförbudet innebär ett straff på böter eller högst ett års fängelse. Brott mot besöksförbudet är ett brott som lyder under allmänt åtal. Alla besöksförbud registreras i polisens personregister. (Strafflag Finlex 1889/39.)

2.5 Huskurage

Huskurage är en modell som införts i Sverige på flera håll. Modellen går ut på att bostadshusets styrelse, förening eller hyresvärd utformar en policy för hur man bör agera vid misstanke om våld i nära relationer i en lägenhet i bostadshuset man bor i. När beslutet om Huskurage har gjorts sätts policyn upp i trapphus och information delas ut till alla boende. (Huskurage 2016.)

Vid Huskurage-modellen påpekas att ta kontakt med polis om man känner oro och rädsla och situationen uppenbart är våldsam. Huskurage-modellen bygger på omsorg grannar emellan. Genom att den som bor i bostadshuset själv tar initiativ och går och knackar på hos sin granne kan visa sig att det inte alls förekommit våld utan någonting helt annat. Dessutom har det visat sig att en pratstund har ökat tryggheten och skapat sociala relationer

i bostadshuset. Genom att agera kan mycket åstadkommas. Detta innebär inte att grannarna fysiskt skall gå till handgemäng utan genom att t.ex. ringa på dörren och fråga hur det står till, och eventuellt ta hjälp av ytterligare en granne eller hyresvärden. (Huskurage 2016.)

Fördelen med huskurage är att det inte kostar någonting. Med Huskurage-modellen kan boende i bostadshus veta att de kan få hjälp ifall de drabbas av våld. Dessutom informeras de som utsätter någon för våld om modellen, och förhoppningsvis kan informationen på så vis ha en förebyggande effekt mot våldet. Enligt Brottsförebyggande Rådet kan modellen rädda liv då statistik visar att runt 20 personer årligen dör av våld i nära relationer (Brottsförebyggande rådet 2016). Våldet har orsakats av en nuvarande eller tidigare partner och oftast är hemmet där parterna haft en nära relation. (Huskurage 2016; Brottsförebyggande rådet 2016.)

Enligt Rädda Barnen lever ca 200 000 barn i hem med våld i Sverige, vilket motsvarar var tionde barn. Detta innebär att det går minst två elever i varje klass som tvingas uppleva våld i sitt hem och riskerar i högre utsträckning att själva utsättas för våldet. (Rädda barnen 2016; Brottsförebyggande rådet 2016.)

2.6 Rättsväsendets roll

Samhällets sätt att reagera på våld i hemmet har förändrats under 1900-talet i de flesta västerländska länder. För att kunna döma ut ett straff för lindrig misshandel har det hittills krävts att offret yrkar på straff för förövaren. Idag är inledande av förundersökningen och ställandet av gärningspersonen till svars inte längre beroende av offrets vilja. Polisen är också skyldig att göra en utredning av händelseförloppet till exempel i samband med polisbesök i hemmen. (Heimer och Sandberg 2008.)

Lindrig misshandel som riktar sig mot gärningspersonen make, maka eller sambo hör under allmänt åtal. Samma gäller parterna i ett registrerat partnerskap. Partner som redan har skilt sig kan anses ha en nära relation. Även lindrig misshandel som riktar sig mot föräldrar samt far- och morföräldrar och syskon hör under allmänt åtal. (Strafflag Finlex 1889:39; Heimer och Sandberg 2008.)

Polisen är ofta den myndighet som kallas in i akuta lägen. Detta gör att polisen ser en hel del ute på fältet och polisen ingriper i våldet som inträffar i hemmen. Enligt polislagens första paragraf är polisens uppgift att förebygga, avslöja och utreda brott och föra ärenden till åtalsprövning. Polisen skall även upprätthålla säkerheten i samarbete med andra

myndigheter. (Polislag Finlex 2011:872). Fysiskt våld kan direkt orsaka fara för liv och hälsa och där har polisen en skyldighet att ingripa. Men våld kan förekomma även i andra former. Våldet kan vara psykiskt, sexuellt, social utsatthet eller materiell/ekonomisk utsatthet (Heimer och Sandberg 2008). Olika former av våld kan vara olika svårt att upptäcka. Misshandel i hemmet, mellan personer som känner varandra, är svårt att utreda då parterna står i relation till varandra och inte vill eller vågar anmäla en närstående person, trots rädsla för sitt eget, och ibland barnens liv och hälsa. Våld i nära relationer är en process med många olika infallsvinklar.

Lundgren har i sin forskning *Våldets Normaliseringsprocess* (2004) satt ord på hur gränserna i en relation förskjuts, det till synes extrema våldet börjar framstå som normalt. Normaliseringsprocessen karakteriseras av kontroll och isolering samt hat och kärlek. Denna process gör att det kan vara svårt att lämna en relation där våld förekommer. Våldet normaliseras och förminskas, det blir en del av vardagen, något förväntat. Normaliseringsprocessen beskriver också hur en gränsförskjutning sker: kontrollen och isoleringen ökar successivt och våldet trappas ofta upp gradvis. Det är förändringar som sällan sker plötsligt. I växlingen mellan våld och värme krymper självkänslan och så småningom tar offret ofta på sig hela eller en del av ansvaret för situationen, vilket brukar benämnas som att offret internaliserar våldet. På motsvarande sätt externaliserar den våldsutövande ofta våldet, dvs lägger ansvaret för våldet utanför sig själv: på sin partner, på sin alkoholkonsumtion, eller på sin frustration över arbetssituationen, för att nämna några exempel. I normaliseringsprocessen *upplevs våldet som något vanligt*. (Lundgren 2004.)

Polismyndigheterna bör i samarbete med andra myndigheter göra en riskbedömning vid ingripande i situationer av våld i hemmet. Detta innebär att bland annat poliser i tjänst har en stor utmaning att känna igen olika riskfaktorer. Det professionella arbetet kräver planering för att nå positiva resultat på långsikt. (Heimer och Sandberg 2008; Socialstyrelsen 2016.) Till följande beskrivs ett instrument för riskbedömning som myndigheter kan använda sig av då det gäller våld i nära relationer.

2.7 Riskbedömning

Ett samnordiskt projekt med benämningen *Riskbedömning av partnervåld - Erfarenheter och utmaningar i de nordiska länderna* startades år 2011 av Institutet för hälsa och välfärd i Finland. Projektet bildades för att skapa ett nordiskt nätverk samt samverka i arbetet mot

våld i nära relationer. Projektet belyser metoder för att bedöma risker för våld i parrelationer. Antalet kvinnor som mördats av sin partner eller ex-partner i Finland är ca 20 kvinnor per år. Att antalet dödsoffer var så stort ledde det till att arbetsgruppen för förebyggande av våld i nära relationer beslöt att vidta åtgärder för att bedöma risken för våld i parrelationer. Behovet av riskbedömningen var även stort i de övriga nordiska länderna. Det framkom flera exempel på fall där myndigheternas åtgärder att skydda offer för partnervåld försvårats då förövaren straffats i ett annat nordiskt land. Det fanns ett uppenbart behov av en gemensam riskbedömningsmetod. Projektet resulterade i rapporten *Riskbedömning av partnervåld - Erfarenheter och utmaning i de nordiska länderna*. Koordineringen gjordes av Institutet för hälsa och välfärd i Finland. Planeringen och förverkligandet av projektet skedde i samarbete med Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) i Sverige samt Justis- och beredskapsdepartementet och Helsedirektoratet i Norge. Projektet finansierades av Nordiska ministerrådet. (Nordling 2014.)

Riskbedömning används av verksamhetsformer som jobbar med ärenden som berör våld. Riskbedömningen går ut på att man avgör om det finns risk för att våld kommer att inträffa samt hur allvarlig denna risk är. I riskbedömningsarbetet behöver man ha i åtanke att mycket står på spel, det kan handla om liv och död. Idag finns så kallade riskbedömningsinstrument. Instrumenten är evidensbaserade och har utformats över tid men målsättningen är att identifiera risk för att kunna förhindra att den materialiseras. Riskbedömningsarbetet ser olika ut i fall där kontakten med förövaren handlar om att förebygga återfall medan, man i kontakten med våldsutsatta syftar till att förebygga utsatthet. Ett flertal olika strukturerade riskbedömningsinstrument finns för att uppskatta risk i olika typer av våld. t.ex. HCR-20 (Historical, Clinical and Risk med 20 riskfaktorer) för generellt våld bland personer med psykisk störning, PCL-R (Psychopathy Checklist-Revised) för psykopati och SVR-20 (Sexual Violence Risk-20). (Nordling 2014.)

SARA/SARA:SV (Spousal Assault Risk Assessment respektive Spousal Assault Risk Assessment: Short version), SAM (Stalking Assessment and Management) och Patriark är exempel på de vanligaste riskbedömningsinstrumenten vilka är avsedda för riskbedömning av återfall i partnervåld, stalking respektive hedersrelaterat våld. MARAC (Multi-Agency Risk Assessment Conference), i Finland kallad MARAK (moniammatillinen riskinarvioinnin kokous), är ett exempel på en integrerad modell för att bedöma risken för upprepade utsatthet samt för att planera skyddsåtgärder. MARAK bygger till stor del på informationsutbyte och samarbete mellan myndigheter. Riskbedömningsarbetet bygger på

att man identifierar våldsutsatthet och behöver därför ofta kopplas till någon form av praxis för att fråga om våld. (Nordling 2014.)

När det gäller våld i nära relationer är riskbedömning en naturlig del av arbetet inom många myndigheter. Trots det har alla myndigheter inte tillgång till verktygen som kan underlätta arbetet. I Norden förekommer stor variation gällande bruket av riskbedömningsinstrumenten (Se tabell 1). Det kan även finnas institutioner som använder verktygen i ring omfattning, eller som använder verktyg som inte är identifierade och därmed är utanför statistiken. I Finland och Norge har pilotprojekt genomförts och MARAK-modellen implementerats i större skala. (Nordling 2014.)

Tabell 1 Användning av strukturerade, professionella bedömningsinstrument för partnervåld (Nordling 2014).

Land	Social- och hälsovård	Polis	Kriminalvård
Danmark	-	SARA:SV, SAM Patriark	-
Finland	MARAK	MARAK	-
Island	-	-	-
Norge	-	SARA:SV	-
Sverige	SARA:SV	SARA:SV, SAM, Patriark	SARA

Marak-behandlingen består av 8 faser. Behandlingen är ett multiprofessionellt möte, där deltagarna utbyter information och kommer överens om åtgärder. Deltagarna kommer ofta från t.ex. polisen, brottsofferjouren, barnomsorgen, hälso- och sjukvården och socialvården. Möten ordnas regelbundet. Till deltagarnas uppgifter hör även att förbereda sig inför mötena genom att sammanställa dokumentation om fallet som den egna organisationen innehar. Vid mötet ger den organisation som sammanställt riskbedömningen en kort presentation av ärendet. Därefter diskuteras möjliga förslag på åtgärder. En säkerhetsplan görs upp för den våldsutsatta och för vem som ansvarar för vad dokumenteras. Den utsatta deltar i regel inte i mötena, vilket dock dennes stödperson gör. Den som gjort riskbedömningen är vanligtvis också den som tar kontakt med den utsatta. I de fall där riskbedömningen gjorts av polisen är det dock polisens socialarbetare som tar

kontakt. Också stödpersonen informerar klienten om stödåtgärderna. Säkerhetsplanen dokumenteras i sin helhet och utgör underlag för den kommande uppföljningen. (Nordling 2014.)

2.8 Operation kvinnofrid – en svensk modell

Operation kvinnofrid är en form av förebyggande insats mellan myndigheter där målet är att bekämpa våldet på olika nivåer i samhället. Operation kvinnofrid är en svensk modell som riktar sig till våldsutsatta vuxna och barn. Initiativet togs 1996 av Länsstyrelsen i Stockholms län, Polismyndigheten i Stockholms län samt Stockholms stad. Huvuduppgiften för operation kvinnofrid är bland annat att samla och sprida kunskap och metoder samt stödja samverkan mellan myndigheter. Engagemanget för operation kvinnofrid är förståelsen att ingen enskild instans kan lösa alla de problem som våld i nära relationer medför. (Operation kvinnofrid 2017; Ålands landskapsregering, Validering 2017)

År 2000 deltog Åland i EU-projektet *Operation kvinnofrid International* som hade som målsättning att höja medvetenheten om våld mot kvinnor. Landskapsregeringen på Åland tillsatte en referensgrupp med medlemmar från social- och hälsovården, polisen, åklagarmyndigheten, skolan och kyrkan. Handlingsplanen framtogs av kommissarie Olof Lindqvist och överkonstapel Jan Nordin. Polisområdet i Malmö stod som modell för projektet. Med i handlingsprogrammet fanns även fakta som framkom vid utbildningar och seminarier som hölls med anledning av Operation kvinnofrids International. (Ålands landskapsregering, Validering 2017)

Inom operation *kvinnofrid* blev polismyndighetens uppgifter följande: att öka ansträngningarna för att förebygga våld mot kvinnor, utarbeta ett handlingsprogram, samverka med andra myndigheter och frivilligorganisationer, följa den internationella utvecklingen, regelbundet redovisa sina åtgärder samt öka polisernas kompetens på området. (Ålands landskapsregering, Validering 2017)

Begreppet *våld i nära relationer* innebär såväl misshandel som våldtäkt och andra sexuella övergrepp. En kvinna som blir misshandlad tvingas ofta leva med mannens krav på makt och kontroll under en lång tid. Då någon utsätts för psykiskt, fysiskt och/eller sexuellt våld av en närstående person, leder det ofta till långvarig psykiska ohälsa, vilket ofta leder till att den utsatta har bristande tillit till människor som försöker hjälpa. (Ålands landskapsregering, Validering 2017)

Målsättningen inom Ålands polismyndighet med projektet operation kvinnofrid var följande: förbättra samsynen och yrkeskunskapen, skapa attitydförändringar för att få förståelse och på så sätt få ett bättre bemötande gällande brottsoffer och gärningsman. Målet var även att förbättra förutsättningarna för att få brottet väl utrett och att utredningstiden blir så kort som möjligt samt att öka professionalismen bland annat genom att fokusera på objektiviteten och därmed nå ett bättre utredningsresultat inför åklagarens åtalsprövning. (Ålands landskapsregering, Validering 2017)

En åtgärdskalender framtoogs för att nå målsättningarna för operation kvinnofrid. Tyngdpunkten var ge samtliga poliser kompetenshöjande utbildning inom området. Samarbetet med myndigheter och frivilligorganisationer skulle höjas och barnens situation skulle uppmärksammas. Förutom nödvändig utbildning och fortbildning skulle även polismyndigheten verka för att systemet med besöksförbud utvecklas och används där det finns behov. Utrustning, så som videokameror och digitala bandspelare, tillförskaffades för att säkra bevisföringen och förhör. (Ålands landskapsregering, Validering 2017)

Förstahandsåtgärder vid fall av våld i nära relationer ser ut på följande sätt: anmälan behandlas med hög prioritet, polisjouren eller polisen skall inhämta all tillgänglig information av anmälaren, den patrull som anses mest lämpad åker på uppdraget, anmälan skall vara noggrann och detaljerad av första patrullen, patrullen skall följa instruktionerna för *Åtgärdskortet – Våld i nära relationer* (Bilaga 1), om barn finns inblandade skall barnskyddsanmälan göras till socialvårdsmyndigheten. Skadorna skall dokumenteras (med videokamera eller kamera samt i skadeblankett). Vid behov av besöksförbud skall detta meddelas till undersökningsledaren (befäl). (Ålands landskapsregering, Validering 2017)

Förhören skall bandas eller videoinspelas och ett passande biträde bör närvara. Vid fall där misstanke finns om att barn blivit utsatta för våld skall en förundersökning genast inledas även för *Brott mot barn*. Vid behov av tolk bör en tolk som är särskilt lämpad för uppgiften väljas. Kvinnor som utsatts för våld skall alltid föras till läkare för undersökning. (Ålands landskapsregering, Validering 2017)

3 Material och metod

I detta kapitel presenteras materialet som undersökningen grundar sig på. Eftersom undersökningen grundar sig på intervjuer med polisens samarbetspartners har jag valt att presentera metoden under samma rubrik, då dessa går in i varandra.

3.1 Tillvägagångssätt

Sammanlagt har jag valt att intervjua fyra personer som jobbar inom nätverket för Våld i nära relationer på Åland. Jag har valt att intervjua två anställda personer vid Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS). ÅHS ansvarar för den offentliga hälso- och sjukvården på Åland och ger vård till den åländska befolkningen, vilket betyder att ÅHS är den naturliga instansen man vänder sig till då man är i behov av vård på Åland. Jag har valt att intervjua en sjuksköterska som jobbar på akutmottagningen samt en hälsovårdare på hälsocentralen. Jag gjorde den bedömningen att dessa två enheter inom ÅHS är den naturligaste vägen att gå genom då man söker hjälp och vård.

Jag har dessutom valt att intervjua personal vid stödboende Tallbacken i Mariehamn. Tallbacken är ett skyddsboende för kvinnor och barn. Till Tallbacken kan man vända sig dygnet runt oberoende från vilken åländsk kommun man kommer ifrån.

Ytterligare har jag valt att intervjua en person vid Ålands landskapsregering som jobbar med jämställdhetsfrågor. Detta för att få en så tydlig helhetsuppfattning som möjligt om läget gällande våld i nära relationer på Åland. Dessa personer har flerårig erfarenhet av arbetet med personer som utsatts för våld i en nära relationer. Målet med undersökningen är att belysa ämnet och lyfta fram metoder som fungerat bra samt vilka förebyggande åtgärder som eventuellt kunde finnas. Intervjuerna bygger på ett oberoende förhållningssätt, vilket innebär att intervjuaren förhåller sig objektivt och inte tar ställning till informationen.

3.2 Intervjueschema och frågor

Vid intervjuerna har jag valt att anteckna och/eller använda mig av ljudinspelning (med respondentens godkännande). Intervjutillfället skall öppna upp för fri diskussion och möjlighet att fokusera på respondentens erfarenheter, upplevelser samt åsikter. På så sätt har jag valt att inte styra intervjun. De frågor jag har valt att utgå ifrån är följande:

- Hur upplever Ni att samarbete mellan myndigheterna fungerar?
- Hur upplever Ni dagens situation då det gäller våld i nära relationer?
- Vad anser Ni att polisen bör känna till i det dagliga arbetet i frågor som berör våld i nära relationer?

Respondenterna kontaktades via e-post och fick ta del av intervjufrågorna på förhand, detta för att informera och ge respondenten tid att förbereda sig på intervjun. För att höja

validiteten på min undersökning valde jag intervjupersonerna noggrant. Detta eftersom jag behövde intervjupersoner med kunskap och erfarenhet inom ämnet. För varje intervju reserverades 2 timmar, vilket meddelades till respondenterna på förväg. Vid intervjutillfället gick jag på nytt igenom syftet med intervjun samt meddelade om att anteckningar kommer att göras, och eventuellt ljudinspelning. Varje person intervjuades vid ett tillfälle. Intervjutiderna var mellan ca. 1 timme och 1,5 timme. Med tanke på forskningsetiska överväganden informerade jag respondenterna om konfidentialitetskravet. Jag informerade respondenterna om att deltagandet är anonymt, namn kommer inte att figurera i text och materialet kommer att förstöras efter att min undersökning blivit godkänt vid Polisyrkeshögskolan. I och med att Åland är ett litet samhälle poängterade jag dock att full anonymitet inte kan garanteras med tanke på hänvisningarna i arbetet. Hänvisningarna som jag valt att göra i resultatdelen kommer att vara respondent/respondenterna. Samtliga intervjupersoner har gett sitt godkännande till detta.

3.3 Kvalitativ forskningsmetod

I *Forskningsmetodikens grunder - Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* av Patel och Davidson (2015) beskrivs kännetecknen på kvantitativa och kvalitativa forskningar. Betäckningarna *kvantitativ* och *kvalitativ* kan ses som tillvägagångssätt man väljer att bearbeta insamlad data på. Den kvantitativa metoden innefattar mätningar och statistiska metoder. En kvalitativ forskning är enligt Patel och Davidson (2015) en forskning där insamlingen av data fokuserar på *mjuk data*. Med mjuk data menar Patel och Davidson (2015) till exempel kvalitativa intervjuer, tolkade analyser och verbala analyser av textmaterial. Jag anser att den kvalitativa forskningsmetod passar detta arbete då undersökningen kommer att baseras på bland annat intervjuer med sakkunniga. För att besvara undersökningens frågeställningar lämpar sig även en metod som bygger på individuella intervjuer. Vid val av metod är det viktigt att tänka på "Vad är det jag vill veta? Var, hur? Vilka är skillnaderna? Vilka är relationerna? Vilka är de underliggande mönstren?" (Patel och Davidson 2015). Om undersökningsproblemet är att tolka och förstå människors upplevelser så bör man använda verbala analysmetoder, vilket är en byggsten för den kvalitativt inriktade forskningsmetoden. (Patel och Davidson 2015.)

Kvalitativa analysen bygger ofta på ett mindre antal intervjuer eller observationer. På så sätt bör analysens giltighet och slutsatsens generaliserbarhet beaktas och diskuteras ur en infallsvinkel där resultatet blir ett stickprov som inte kan representera hela populationen. Innehållet och formningen av en intervjus frågeställning bestäms av den teoretiska

förståelsen där resultatet baseras på skillnader i kvaliteter och kvantiteter. Vilka slutsatser undersökningen ger baseras på vilket upplägg undersökningen har. Hur giltig analysen är baseras dels på intern subjektivitet, dels på teoretisk och extern validitet, validiteten på den teoretiska och externa beror på kopplingen mellan det undersökta området och teori. Med intern subjektivitet menas en form av interbedömarreabiliteten där bedömarna är intervjuaren och respondenten. Samstämmigheten mellan intervjuaren och respondenten bestäms av hur bra intervjuaren lyckats fånga och spegla sin informationskälla. (Lantz 2013.)

Lantz skriver i boken *Intervjumetodik* (2015) om en allmän modell för kvalitativ databearbetning av intervjuer. Modellen består av sju principer. Den första principen syftar till att skapa förståelse och ett inre mönster där intervjun strävar till att få en god gestalt. En god gestalt är fri från logiska motsägelser. Den andra principen innebär att intervjuaren läser igenom intervjun i sin helhet för att nå förståelse och där efter att ta fasta på enskilda teman. Processen fortsätter igenom hela intervjun tills dess att ett inre mönster framträder och gestalten blir synlig. Den andra principen syftar på så sätt att kontinuerligt interaktivt växla mellan delar och helhet. Den tredje principen är att fokusera på konsistens i hur respondenten beskrivit informationen i intervjuns skilda delar. En viktig fråga är kvalitet. Den fjärde principen grundar sig på intervjuns autonomi, vilket innebär att intervjun skall förstås utan koppling till annan information. Som intervjuare betyder det att tolkningen av intervjun endast skall basera sig på vad som sagts under intervjun. Den femte principen grundar sig på att intervjuaren har kunskap om ämnet som skall diskuteras under intervjun. Detta för att hen skall förstå nyanser och vara lyhörd under intervjun. Ju mer intervjuaren kan om ämnet, desto bättre kan hen intervjua och analysera datan. Den sjätte principen handlar om att intervjuaren inte kan ställa sig utanför den egna förståelsen. Intervjuns värde blir således beroende på det globalt upplevda fenomenet och teori. Principen bygger på att det inte finns någon förutsättningslös analys av databearbetningen. Den sjunde principen handlar om intervjuns giltighet. Differentiering skall öka förståelsen på analysens mening och i den bemärkelsen vara kreativ. (Lantz 2013.)

Datainsamling → Datareduktion → Att söka mönster → Kritiskt granskande av dragna slutsatser → Att bilda dimensioner som avspeglar innehållet. (Lantz 2013.)

3.4 Teoretiska metodologiska utgångspunkter

En samlingsbeteckning för de olika tanketraditionerna är *hermeneutiken*. Hermeneutiken är en typ av filosofi som studerar språk, kommunikation och tolkning av texter samt förståelse. Denna undersökning har en hermeneutisk vetenskapsinriktning som utgår ifrån människors livsmöten, det vill säga handlingar språk, mönster och motiv går att tolka. Enligt hermeneutiskt synsätt går tänkande och förståelse inte att studeras isolerat, utan det är alltid en människa med bakgrund och tidigare erfarenheter som tänker och förstår någonting. Det centrala för forskarens hermeneutiska förståelse är en tolkning utifrån en specificerad mening i en text eller intervju. Avsikten med ett hermeneutisk forskningsperspektiv är att fånga upplevelser och uttryck, samt att tolka och förstå sammanhang och ha möjlighet att förklara. (Olsson och Sörensen 2007.)

Den *hermeneutiska spiralen* är ”nyckeln” till konsten att förstå. Inom hermeneutiska forskningar betonas vikten av att se helheten. Hermeneutiken innebär en beskrivande och reflektiv förhållning till undersökningsmaterialet, där delarna och helhetens förhållande till varandra hänger samman. För att förstå en del måste man ha tillgång till helheten. Den hermeneutiska traditionen betraktar detta cirkulerande mellan delar och helhet som en spiral. Denna spiral anger sedan en större och större förståelse av innehållet i en text eller intervju som skall tolkas. Vid analys av kvalitativa intervjuer är det vanligt att först läsa igenom hela intervjun för att förstå helheten. Sedan går forskaren vidare till vissa teman. Forskaren återgår därefter till dessa delar för att se hur delarna passar in i helheten. Så småningom fördjupar forskaren sin förståelse liksom en spiralrörelse. (Olsson och Sörensen 2007.)

Fenomenologi är en annan tradition inom den kvalitativa forskningen. Fenomenologi uppmärksammar mänskliga fenomen. Genom fenomenets möjliga natur kan forskaren komma åt människors erfarenheter och beskriva fenomenets kärna eller verkliga natur. En fenomenologisk undersökning strävar till att beskriva människors *upplevelser* av fenomen. Inom kvalitativ forskning finns möjlighet att via intervjuer få beskrivningar av intervjupersonens upplevda vardagsvärld. Fokus inom fenomenologin ligger på den enskildes beskrivning av ett upplevt fenomen, till exempel hur en person upplever glädje. Med ett fenomenologiskt perspektiv fokuserar forskaren på en öppenhet för den intervjuades upplevelser. Forskaren försöker utan förutfattade meningar identifiera väsentligheter i beskrivningen som fås av intervjupersonen. (Olsson och Sörensen 2007.)

Fenomenografin anknyter till fenomenologin. En skillnad mellan fenomenologin och fenomenografin är att man med fenomenologin vill komma åt den faktiska världen via den

uppfattade världen medan fenomenografin vill studera skillnaden mellan vad något är och hur det uppfattas vara. Fenomenografin strävar då till att föra samman uppfattningsbegreppet med kunskapsbegreppet. Det fenomenografiska uppfattningsbegreppet kännetecknas för den helhet som utgörs av relationen mellan att verbalt uppfatta och resultatet av uppfattande. Fenomenografi beskriver enskilda personers uppfattningar medan fenomenologin beskriver fenomenets kärna. På så sätt beskriver fenomenografin människors uppfattning av en företeelse i verkligheten i relation till deras uppfattning om företeelsen. Fenomenografin bygger på att det existerar en verklighet utanför människan, men att verklighetens betydelse byggs upp av hur människan uppfattar verkligheten. För att nå syftet med undersökningen, alltså *Hur institutionella professionella upplever våld i nära relationer idag samt upplevelse av samarbete mellan myndigheter* krävs ett fenomenografiskt förhållningssätt. (Olsson och Sörensen 2007.)

4. Resultat

I detta kapitel kommer jag redogöra för de svar som jag fick av respondenterna vid intervjutillfällena. Respondenterna intervjuades i öppna intervjuer, angående deras upplevelser av hur situationen ser ut på Åland, samt hur samarbetet mellan myndigheter fungerar, då det gäller våld i nära relationer. Efter den systematiska innehållsanalysen kategoriserade jag återkommande ämnen till olika teman. De centrala temaområdena blev följande: Bakgrund, Bemötande, Normaliseringsprocessen, Våld i nära relationer idag, Förekomst och Samarbete mellan myndigheterna samt Stödåtgärder. Dessa teman presenteras till följande i detta kapitel. För att säkra anonymitet av de intervjuade kommer hänvisningen av intervjupersonerna att vara: respondent 1, respondent 2, respondent 3 och respondent 4.

4.1 Bakgrund

Tidigare hette våld som förekom i nära relationer för *lägenhetsbråk* och det vanliga var, att barnen alltid låg och sov. Detta resulterade i att få barnskyddsanmälningar gjordes. Ålands landskapsregering har idag gjort ekonomiska satsningar på arbetet kring *våld i nära relationer*. De som drivit frågan har varit så kallade eldsjälar som jobbat för frågan både professionellt och som privatperson. Respondent 2 tycker är viktigt att fokusera på barnen som växer upp med våld i hemmet. Barn som blivit misshandlade av någon familjemedlem, eller som bevittnat hur den ena föräldern misshandlar den andra, kan

komma in till sjukhuset med mamma eller pappa och då kan det komma fram vad som skett. Men att upptäcka detta kan vara svårt. Barn som växer upp i en familj med våld är alltid utsatta. Respondent 1 berättar att hon har hört att polisen sagt att "barnen sov" - barnen sover inte om pappa misshandlar mamma, menar respondenten. Barn vet. Att växa upp med våld i familjen formar hela livet. Barn tar efter sina föräldrar.

Intresset att jobba med våld i nära relationer har stegrat enormt, man kan se stora förändringar och mycket tack vare att Ålands landskapsregering gjort det möjligt genom att göra de satsningar som gjorts. Trots det finns det mycket kvar att göra. Enligt respondent 2 har det polisiära arbetet på Åland ändrat på flera sätt sedan år 1989, då denne anställdes på Åland. Vid den tidpunkten fanns det till exempel endast en kvinnlig polis vid Ålands polismyndighet, vilket försvårade speciellt sexualbrottsundersökningar. I känsliga utredningar, så som sexualbrottsundersökningar, är det eftersträvansvärt att ha en polis av samma kön som förhör parten samt följer med på läkarundersökningar.

Respondent 1 berättar om vilka satsningar Ålands landskapsregering gjort gällande våld i nära relationer. *Operation kvinnofrid*, vilket presenterades i kapitel 2.8, bildades år 2000 på Åland och denna satsning har resulterat i att fler är medvetna om att våld i nära relationer förekommer. Tidiga insatser så som kunskap gällande genus, hälsa och könsroller har på olika sätt implementeras i dagis-verksamheten, på skolorna och inom fritidssektorn. Kurser och föreläsningar med fokus på jämställdhet har ordnats för lärare, handledare och övrig personal som jobbar med barn. Men att jobba med dessa frågor är svårt. Respondent 3 berättar att hon varit med från början av Operation kvinnofrid.

Detta arbete är tungt på flera plan, från början var det som att jobba "motströms", de åländska myndigheterna hade inte satsat på denna fråga tidigare och kunskap om våld i nära relationer var liten.

Utöver det inverkar samhällets litenhet på arbetet, det vill säga människor hade svårt att tala om våld och att våga inse att det även existerar på lilla Åland. (Respondent 3 2017)

Respondenterna 2 och 3 berättar att våld i nära relationer och våld mot kvinnor tidigare ansågs som tabu-belagt på grund av all okunskap. Man levde i tron om att "Vi kan ta hand om våra egna problem", och att lägga sig i, i till exempel grannens familjeangelägenheter, ansågs som att man försökte "snoka". Enligt Respondenterna 1, 2 och 3 kunde den svenska modellen Huskurage, som presenterades i kapitel 2.5, implementeras på Åland. Respondenterna menar att modellen fungerar på många plan, förutom primärsyftet som är att stoppa och förebygga våld i nära relationer har modellen även en funktion som

motverkar fördomar. Synliggörande av *Våld i nära relation*-problematiken belyses och fler vågar prata om den. Detta menar respondent 1 att är extremt viktigt för att förebygga våld i nära relationer på långsikt.

Vågar man prata om problemet undanröjs tabu-stämpeln. Dessutom ser även den våldsamma mannen att boende i huset har gets information om och rätten att ingripa vid misstanke om våld som förekommer i hemmet. Det låter ju ganska självklart att man skulle ingripa eller kalla på hjälp om någon misshandlas men tyvärr är fallet inte alltid så... (Respondent 1 2017)

4.2 Bemötande

För att kunna jobba med våldet i dessa frågor är svårt, och ett behov att *förstå* våldet kan finnas. Vilka bakomliggande faktorer finns i relationer där det förekommer våld, och hur kan våld som riktas mot barn förklaras. Enligt respondenterna kan det vara svårt att förstå hur det är möjligt för någon att stanna kvar i en relation där man blir utsatt för våld gång på gång. En av grundprinciperna är att inte skuldbelägga offret. Det gäller att tänka på hur man ställer frågor, till exempel genom att ställa frågan *Vad är det som gör att du stannar kvar?* istället för *Varför går du inte?* kan ha stor betydelse. Förtroende byggs genom att inte förminska eller anklaga den utsatta. Respondent 4 menar att fokus bör ligga på att försöka göra en positiv förändring istället för att fokusera på det negativa, då blir chansen större att lyckas.

Då det gäller bemötande av personer som blivit utsatta för våld av en nära partner är det viktigt att skapa ett förtroende. Många personer som söker hjälp och vård har funderat länge på att våga berätta för någon utomstående för våldet. Som professionell är det av stor betydelse att våga ställa frågor om våld, speciellt i de fall där ”varningsklockorna” ringer. Respondent gav följande frågor som exempel: *Känner du dig trygg med din partner? Har någon slagit, sparkat, skrämt eller på annat sätt gjort dig illa? Har det hänt att du känt dig rädd för någon? Är det något du inte får göra eller något du tvingas göra som du inte vill?*

Ofta har misshandeln pågått i en längre tid, flera år, och tröskeln att våga berätta om våldet för någon är hög. Blir man då bemött på ett negativt sätt, till exempel på ett skuldbeläggande sätt, är chansen stor att man drar sig tillbaka och inte vågar genomföra en anmälan. Polisen har en viktig roll i bemötande av våldsutsatta. Respondent 4 berättar om ett fall där en misshandlad kvinna behövt akut vård efter att dennes man misshandlat henne. Då polisen kommit för att ta emot anmälan hade kvinnan blivit bemött på ett

respektfullt sätt, vilket kvinnan inte förväntat sig. Efter polisbesöket hade kvinnan upplevt att hon återfått ett människovärde som gjorde att hon till slut vågade ta steget att fullfölja separationen från mannen och göra polisanmälan mot honom. Trots det berättar respondent 4 att många söker akut hjälp, i form av vård och/eller boende, där det uppenbart förekommit våld i hemmet, men personerna helt enkelt inte vågar berätta eller göra en polisanmälan.

4.3 Våld i nära relationer idag

Respondenterna har inte förts statistik på hur många klienter som råkat ut för våld i hemmet, men enligt respondent 1 det är fråga om väldigt många. Enligt statistiken som presenterades i kapitel 2.2 är det endast 4 procent av alla fall av våld i nära relationer som kommer till polisens kännedom. Respondent 2 och 4 bekräftar att mörkertalet gällande våld i nära relationer är stort även på Åland, många av de som utsätts för våld i hemmet vågar helt enkelt inte göra en polisanmälan. Respondent 1 spekulerar i varför fall av våld i nära relationer statistiskt sett är större i Finland än i Sverige.

Varför Finland har högre statistik är svårt att svara på, men kanske det beror på den typiska finska mentaliteten, skrika högt men inte så högt så att grannarna hör. (Respondent 1 2017)

Idag bör man dock komma ihåg att våld inte är någon privat angelägenhet. Som nämndes i inledningen i kapitel 1.1, kartlägger Ålands Statistik – och utredningsbyrå (ÅSUB) under år 2017 våld i nära relationer på Åland. Respondent 1 menar ÅSUB:s kartläggning kommer att användas som bakgrund gällande förebyggande åtgärder av våld i nära relationer. Beslut på åtgärderna kommer att tas av Ålands landskapsregering. I och med att tema området för Ålands landskapsregering och Ålands polismyndighet är Våld i nära relationer kommer eventuellt Huskurage-modellen att finnas med i planeringen.

Enligt respondent 2 följer Ålands landskapsregering de svenska arbetssätten rätt långt då det gäller våld i nära relationer. Detta eftersom man i Sverige forskat i problematiken mer än i Finland. Den svenska lagstiftningen har även under de senaste åren genomgått flera förändringar i syfte att skydda våldsutsatta kvinnor samt barn som bevittnar våld. I den svenska Brottsbalken (1962:700) har paragrafen Grov kvinnofridskränkning (4 kap. 4 a §) stiftats uttryckligen för att skydda offer för våld i nära relationer. Denna paragraf skyddar kvinnor som är utsatta för våld av en man som hon har eller haft en nära relation med. Respondent 2 poängterar lagstiftning, då det gäller till exempel statistik. Då det hänvisas

till statistik behöver man komma ihåg att omfånget i grund bygger på olika lagstiftning som gör att jämförelser inte går att lita på.

4.4 Förekomst och samarbete mellan myndigheterna

Våld i nära relationer börjar vanligen med till exempel lindrig psykisk, fysisk eller sexuell misshandel, och kan gradvis öka och/eller bli grövre. Respondent 2 beskriver betydelsen av att förstå normaliseringsprocessen, som presenterades i kapitel 2.6. För ett effektivare samarbete mellan de åländska myndigheterna i arbetet mot våld i nära relationer behövs kunskap. Respondent 2 poängterar att det är viktigt att de som arbetar med ett människonära yrke har förståelse för att våld kan ta sig i olika uttryck. För att nå denna kunskap behöver de professionella förstå att våld i nära relationer förekommer i alla samhällsklasser, åldrar och livsskeden. Men våldet är nödvändigtvis inte grovt från början. Personer som lever med en våldsam partner kan ha år av fysisk och psykisk nedbrytning bakom sig. Normaliseringsprocessen innebär att den våldsutövande växlar mellan våld och värme. Som professionell är det viktigt, enligt respondent 2, att förstå att våld i en nära relation ofta är en lång process och där offret ser våld och misshandel i hemmet som någonting *normalt*. Det är ofta en utmaning att ingripa, upptäcka och utreda dessa fall.

När det gäller samarbete mellan myndigheter är det ofta tystnadsplikten som försvårar situationen. Respondent 2 frågar sig *Tystnadsplikt - för vem?* Då det gäller sjukhuset, polisen och socialen jobbar alla mot samma mål och att delge information kan vara värdefullt. Tystnadsplikten är ofta en fråga som kommer på tal då det gäller samarbete mellan myndigheter, det viktiga är att komma ihåg att tystnadspliktens grundsyfte är att skydda. I ett mångprofessionellt arbetet behöver man komma ihåg att tystnadsplikten gäller utåt, det vill säga, tystnadsplikt mot utomstående. För att samarbete skall fungera behövs tillräcklig information samt tillit till att den myndighet eller den yrkesutövaren som får ansvaret att utreda ett ärendet har den kompetens som krävs. Dock försvåras principen om tystnadsplikt då alla fall är olika. Det påpekas dock att samarbete med Ålands Polismyndighet har börjat fungera bra. Åland är en liten ort och överlag fungerar arbetet bra, medborgarna litar på att polisen.

Jag ser våldet hos alla grupper. Det vanligaste är unga kvinnor men även kvinnor i äldre åldrar. Män har svårare att säga att de blivit utsatta för våld. (Respondent 2 2017)

Respondent 2 berättar att hon sett våld förekomma inom alla grupper, åldrar och social ställning, men det vanligaste är dock att unga kvinnor blir utsatta för våld i en nära relation. Ett fall som beskrivs av en respondent är då en man hade fått en kniv i armen men kunde inte säga hur. Män har överlag svårare att tala om, och erkänna att de blivit utsatt för våld i nära relationer. Även psykisk misshandel förekommer bland män.

Trots att ingen liknande studie, som den svenska undersökningen som presenterades i kapitel 2.2, *Våld och Hälsa – en befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa* (2014) gjorts på Åland konstaterade samtliga respondenter att våld i nära relationer förekommer på Åland. Då är det även oftast kvinnor som är offren. Uppskattningsvis ser situationen på Åland ungefär likadan ut som den svenska undersökningens resultat visade att läget var i Sverige.

4.5 Stödåtgärder

Att berätta om vilka stödåtgärder som erbjuds för våldsutsatta hör till polisens uppgifter. På Åland erbjuds stöd för kvinnor som utsatts för våld i nära relationer via *Kvinnofridslinjen*, skyddshemmet Tallbacken i Mariehamn och via socialkontoren. Kvinnofridslinjen går under Nationellt Centrum för Kvinnofrid i Sverige och har sedan år 2006 samarbetat med Ålands Landskapsregering. Stödtelefonen är till för den som blivit utsatt för våld i en nära relation och för deras anhöriga. Även åländska myndigheter kan ringa stödtelefonen för att få handledning i frågor som handlar om våld i nära relationer. Skyddsboendet Tallbacken kan man kontakta dygnet runt då det gäller frågor om våld i nära relationer. Skyddsboendet är tillgängligt för kvinnor och män som blivit utsatta för våld i en nära relation. Enligt respondent 4 är Åland dock i behov av ett *familjecentrum* för våldsutsatta föräldrar med barn där fler skyddsåtgärder kunde erbjudas.

Både respondent 1 och 2 berättar om en stödåtgärd som riktar sig till män som har våldsproblematik. Stödåtgärden går vid namn *Alternativ till våld* (ATV) och är en Norsk modell. ATV finns till för män med aggressions- och våldsproblem gentemot sin parter. ATV startades år 1987 då man insåg att stödåtgärder för våldsutövare inte existerade. ATV som behandlingsform erbjuds på Åland och är frivilligt och gratis. Respondent 1 har jobbat för behandlingsmodellen och berättar att modellen erbjuder behandling för män. Gruppledarna har tystnadsplikt och utgår ifrån att behandla alla med respekt. Fokus ligger på att förövaren tar ansvar för hela händelsekedjan och vill ändra sitt beteende. På Åland har ATV en stödgrupp där både grupp och individuell terapi erbjuds. Respondenterna 1 och

2 har positiva erfarenheter av ATV och de som söker hjälp för sitt våldsamma beteende gör det av olika orsaker. Respondent 2 beskriver att bland annat män söker sig till ATV då våldet gått så långt att kvinnan hotat att ta barnen ifrån mannen, eller då han (förövaren) blivit rädd för att slå ihjäl sin partner.

Ett avgörande fall, för en av männen inom ATV, var då misshandeln gick så pass långt att hans partner dog. Senare under ett förhör blev förövaren i fallet tillfrågad om han inte märkte att hon (partnern) var död. Varpå förövaren svarat: ”Det var inte värre än förut...” (Respondent 1 2017)

Respondent 2 berättar att ATV inte är något straff utan fungerar på frivillig basis, där förövaren får terapi av handledare med erfarenhet i detta ämne. Behandlingsmetoden fokuserar på ett säkerhetstänk där förövaren skall få redskap till att hantera sin ilska och aggression.

5. Avslutande diskussion

I detta kapitel diskuterar jag undersökningen i sin helhet. Jag har valt att precisera val av informationskällor och motivera valet av dessa. I kapitlet gör jag även en analys av det resultat jag kommit fram till under rubriken *5.2 Våld i nära relationer*. Slutligen ger jag förslag på vidare forskning inom detta ämne.

5.1 Resultatdiskussion

Jag valde att intervjua fyra sakkunniga personer som både professionellt och privat kämpar för att motverka våld som förekommer i nära relationer. Intervjupersonerna kom jag i kontakt med via tips av poliser på Ålands Polismyndighet, varpå jag valde att kontakta dem via e-post. Jag blev positivt överraskad av engagemanget hos intervjupersonerna, då samtliga av de tillfrågade valde att ställa upp på en intervju, detta styrker ytterligare motivationen hos dessa personer i det arbete de gör, gällande frågor som handlar om våld i nära relationer. Utmaningen med intervjuerna var att behålla fokus på undersökningens syfte. Intervjupersonerna har flerårig erfarenhet och enorm kunskap vilket gjorde att intervjuerna hade tendens att sväva iväg. Med hjälp av kategorisering av olika teman i innehållsanalysen av intervjuerna gjordes resultatanalysen.

Syftet var att kartlägga hur professionella, på andra myndigheter och/eller institutioner uppfattar samarbetet med Ålands Polismyndighet gällande frågor som gäller våld i nära relationer samt hur den aktuella situationen gällande våld i nära relationer ser ut på Åland. Under arbetets gång växte ytterligare en viktig frågeställning upp, som jag valde att ha som delsyfte i detta arbete. Delsyfte blev: Vilken kunskap är viktig för polisen att känna till för att upptäcka, utreda och förebygga våld i nära relationer. Det visade sig att intervjupersonerna hade sådan kunskap om ämnet som är till stor nytta för poliser som arbetar med fall av våld i nära relationer. Målet med undersökningen var att belysa den åländska polisens arbetsätt samt komma med uppdaterad kunskap och fakta gällande situationen *våld i nära relationer*. Jag valde fyra intervjupersoner för att jag ansåg det vara ett lämpligt antal samt variation för en undersökning på denna nivå. Resultatet av undersökningen bygger på subjektiva erfarenheter och tankar, vilket var ett medvetet val från min sida.

5.2 Våld i nära relationer

I denna undersökning var målet att undersöka hur institutionella professionella upplever samarbete med Ålands Polismyndighet samt hur dessa personer upplever dagens situation gällande våld i nära relationer. Analysen av intervjuerna visade att kommunikationsrelationerna mellan myndigheter är av stor betydelse. Situationen är inte alltid vad den ser ut för att vara, då våld i en nära relation förekommer. En långvarig nedbrytning av både fysiskt och psykiskt våld gör att situationen normaliseras, både för den utsatta och förövaren. Parterna blir experter på att dölja våldet. Genom att ställa frågor och vara uppmärksam på tecken av utsatthet kan våldet uppdagas. För professionellas del är det viktigt att agera ifall misstanke om våld uppstår. Det kan vara av stor betydelse om oron om våld tas upp. Exempelvis kan misstankar om våld i nära relation ha uppstått vid något besök på socialkontoret, och upptäcker då polisen i sitt arbete liknande misstankar finns bättre förutsättningar för att ingripa. Kommunikation mellan myndigheter och professionella är a och o i arbetet mot våld i nära relationer.

Inom arbetet mot våld i nära relationer är det även viktigt att känna till vilka stödåtgärder som finns med tanke på att sätta stop för våldet. Stödgruppen ATV-Åland är ett exempel på en vidare åtgärd för våldsamma män. Polisen behöver känna till stödformerna för att kunna erbjuda dem i olika situationer man stöter på i det dagliga arbetet.

Då det gäller det aktuella läget på Åland förekommer våld i nära relationer ungefär i samma utsträckning som i Finland och i Sverige. En förebyggande modell som togs upp i denna undersökning var *Huskurage*. I framtiden blir det intressant att se ifall Huskurage-modellen implementeras på Åland eller ifall den testas i Finland. Enligt intervjupersonerna tar Ålands Landskapsregering modell av de svenska arbetssätten då det gäller våld i nära relationer. Detta eftersom man i Sverige forskat i problematiken mer än i Finland. Den svenska Brottsbalken har till exempel komplementeras med paragrafen Grov kvinnofridskränkning. Syftet med lagförändringen var att skydda våldsutsatta kvinnor samt barn som bevittnar våld.

Då det gäller samarbetet mellan Ålands Polismyndighet och andra myndigheter upplevs relationerna som goda. Dock finns det förbättring att göra. Inom ramen för *Operation kvinnofrid Åland* bildades ett nätverk där olika myndighets representanter och sakkunniga deltar. Detta nätverk behöver regelbundet arbeta för att upprätthållas. Personerna som jobbar inom detta nätverk behöver dela med sig information till sin arbetsplats om fakta och annat aktuellt som uppdagats. Kommunikation är viktigt. Då det gäller tystnadsplikten är det viktigt att tänka på vad som kan delges och diskuteras, i första hand gäller tystnadsplikten utåt då det handlar om rättssäkerheten. Med detta menade intervjupersonerna att mångprofessionellt arbete får inte stoppas av tystnadsplikten. För att agera behövs information samt tillit till att den myndighet eller den yrkesutövaren som får ansvaret att utreda ett ärendet har den kompetens som krävs.

Mycket samarbete handlar om personliga kontakter, jag drar den slutsatsen av att detta fungerar så bra tack vare att Åland är en liten ort. Inom de olika myndigheterna och institutionerna arbetar i första hand personer som är lätta att nå, bara genom ett enkelt samtal kan många frågor besvaras. Jag kan tänka mig att samarbete mellan myndigheter ser annorlunda ut i en storstad där man oftast inte känner personen som den ”egna” myndigheten samarbetar med.

5.3 Undersökningens genomförande

Denna undersökning genomfördes som en kvalitativ undersökning. Undersökningen hade en fenomenografisk inriktning. Jag har tolkat öppna intervjuer utifrån intervjuernas upplevda erfarenheter. Som bakgrund har jag använt mig av tidigare forskning samt granskat arbetsmetoder och modeller som idag används i Finland och Sverige. Jag har valt att ta upp arbetsmetoder och exempel på modeller som visat sig fungera bra som åtgärder

eller i förebyggande syfte, i arbetet mot våld i nära relationer. Eftersom Åland ligger mellan Finland och Sverige är det vanligt att man plockar arbetsmetoder från bägge länder. Jag är medveten om att denna undersökning speglar intervjupersonernas subjektiva syn på ämnet och kan på så sätt inte beskriva hela den åländska befolkningens uppfattning. De fyra intervjupersonerna var mycket sakkunniga i denna fråga vilket innebar att deras kunskap var väldigt omfattande. Att hålla en röd tråd genom hela undersökningen har varit en utmaning då jag valde att inte styra intervjuerna, vilket resulterade i att intervjupersonerna berättade väldigt brett om ämnet. Jag anser att intervjumetoden lämpade sig för denna typ av undersökning, eftersom målet var att nå personliga tankar, åsikter och erfarenheter och intervjumetoden gav utrymme för fri formulering. Efter utförda intervjuer valde jag att göra en systematisk innehållsanalys av materialet jag erhållit under intervjuerna. Jag strukturerade informationen i olika teman, detta gjordes för att tydliggöra det relevanta materialet. Intervjuerna gav mycket information och gav en helhetsbild av ämnet vilket jag försökt sammanställa så tydligt som möjligt. Dock valde jag att lämna bort vissa delar för att undersökningen inte skulle bli för bred.

5.4 Förslag på fortsatt forskning

I framtiden tror jag att mycket forskning kommer att göras gällande våld i nära relationer, detta eftersom problematiken på senare tid kommit ”upp på tapeten”. Ur en polisiär synvinkel skulle det vara intressant att undersöka om besöksförbudet har den effekt på våldsutövaren man strävar efter. Som förslag på fortsatt forskning kunde exempelvis en granskning av besöksförbudets inverkan på fall av våld i nära relationer göras. Det kunde även vara av intresse att göra en kartläggning i vilken utsträckning besöksförbudet används samt jämföra olikheter mellan polisdistrikt, för att se om arbetsmetoderna varierar.

I och med att kartläggningen av Våld i nära relationer på Åland kommer att göras under 2017 av Ålands Statistik – och utredningsbyrå (ÅSUB) kunde en undersökning göras gällande behovet att stödåtgärder för våldsoffer. Resultatet av ÅSUB:s kartläggning förväntas kunna bidra med förbättrade förutsättningar för förebyggande arbete och tidiga insatser. Vilka insatser kommer det att vara frågan om isåfall och hur kunde det polisiära förebyggande arbetet se ut i fall av våld i nära relationer? Ur ett lokalt perspektiv kunde denna frågeställning vara intressant att forska vidare i.

Referenser:

Brottsförebyggande rådet. 2016. Sidan senast uppdaterad: 2016-11-03. Hämtat den 09.01.2017, från <http://www.bra.se/bra/brott-och-statistik/vald-i-nara-relationer.html#>

Brottsförebyggande Rådet. Rapport 2014. *Våld i nära relationer - En nationell kartläggning*. Hämtat den 09.01.2017 från, http://www.bra.se/download/18.9eaaede145606cc8651ff/1399015861526/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf

Finlex. Strafflag. 1889/39. Hämtat den 26.2.2017 från, <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1889/18890039001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=strafflag>

Finlands officiella statistik (FOS): *Brottslighet som kommit till polisens kännedom* [e-publikation]. ISSN=1798-2235. 2005. Helsinki: Statistikcentralen [hänvisat: 13.10.2016]. http://www.tilastokeskus.fi/til/polrik/2005/polrik_2005_2006-04-04_tie_001_sv.html

Heimer, G & Sandberg, D. *Våldsutsatta kvinnor - samhällets ansvar*. 2008. Studentlitteratur: Lund.

Heiskanen och Piispa. 2001. *The Price of Violence. The cost of Men's Violence against Women in Finland*. Justice 2001:3. Helsinki Statistics: Finland.

Huskurage. 2016. Hämtat den 09.01.2017, från <http://huskurage.se/bakgrund/>

Häggblom, Anette. *Love that turns into terror: intimate partner violence on Åland – nurses' encounters with battered women in the context of a government-initiated policy programme*. 2008. Doctoral dissertation of public health. Nordic School of Public Health: Göteborg.

Isdal Per. *Meningen med våld*. 2000. Gothia Fortbildning Ab. ISBN 9789177410294

NCK. Uppsala universitet. *Våld I nära relationer*. 2017. Hämtat den 3.4.2016, från http://www.nck.uu.se/Kunskapscentrum/Kunskapsbanken/amnen/Vald_i_nara_relationer/Vald_i_nara_relationer_amnesguide/

NCK. Uppsala universitet. *Våld och Hälsa – en befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*. 2014. Hämtat den 3.4.2016, från

[http://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/visa/418/NCK-rapport_prevalens_Vald_och_halsa_www.pdf#__utma=1.867470274.1491220411.1491543782.1493125134.5&__utmb=1.1.10.1493125134&__utmc=1&__utmz=1.1493125134.5.2.utmcsr=google|utmccn=\(organic\)|utmcmd=organic|utmctr=\(not%20provided\)&__utmv=-&__utmik=268845937](http://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/visa/418/NCK-rapport_prevalens_Vald_och_halsa_www.pdf#__utma=1.867470274.1491220411.1491543782.1493125134.5&__utmb=1.1.10.1493125134&__utmc=1&__utmz=1.1493125134.5.2.utmcsr=google|utmccn=(organic)|utmcmd=organic|utmctr=(not%20provided)&__utmv=-&__utmik=268845937)

Nordling, Barbro. 2014. *Riskbedömning av partnervåld Erfarenheter och utmaning i de nordiska länderna. Norden*. TemaNord 2014:521. Nordiska ministerrådet Danmark.

Lantz, Annika. *Intervjumetodik*. 2013. Studentlitteratur: Lund. 173 s.

Lundgren, Eva. 2004. *Våldets Normaliseringsprocess*. Roks:Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige. ISBN 91-971659-1-3.

Olsson, Henny och Sörensen, Stefan. *Forskningsprocessen. Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. 2007. Liber AB: Stockholm. 190 s.

Operation kvinnofrid. 2017. Hämtat den 26.04.2017.
<http://www.operationkvinnofrid.se/operation-kvinnofrid>

Patel, Runa & Davidson, Bo. 2015. *Forskningsmetodikens grunder - att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Polisstyrelsen. *Besöksförbud. Anvisning*. 2010. Nr POHADno/2010/2331. Helsingfors.

Sikola, Reetta. *Hur ingriper jag mot våld i nära relationer? Mentalvårds- och missbrukararbetet som exempel*. Handbok 37. Institutet för hälsa och välfärd. Tammerfors 2015.

Socialstyrelsen. 2016. Hämtat den 09.01.2017, från <http://www.socialstyrelsen.se/valdsochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definition>

Statistikcentralen. 2017. Hämtat den 09.01.2017, från http://www.stat.fi/til/sos_sv.html

Rädda barnen. 2016. Hämtat den 09.01.2017, från <https://www.raddabarnen.se/vad-vigor/barn-som-misshandlas/barn-som-ser-sin-foralder-bli-slagen/>

World Health Organisation (WHO). *Violence against women*. 2017. Hämtat den 12.10.2016, från http://www.who.int/topics/gender_based_violence/en/

Ålands Landskapsregering. *Jämställdhet*. Publicerad 11.5.2015. Uppdaterad 11.5.2015. Hämtat 12.10.2016. <http://www.regeringen.ax/demokrati-hallbarhet/jamstalldhet/alternativ-vald-pa-aland>

Ålands Landskapsregering. *Handlingsprogram för Ålands polismyndighet avseende våld mot kvinnor*. Hämtat 26.3.2017. <http://www.validering.ax/kansli/misshandladpolis.pbs>

Ålands Polismyndighet. Styrelsen för Ålands polismyndighet. Protokoll 3/2016. Hämtat 09.01.2017, från http://www.polisen.ax/instancedata/prime_product_julkaisu/intermin/embeds/polisenaxwwwstructure/50814_Protokoll_3_2016.pdf?bccfc4bcc25bd488

Ålandstidningen. Publicerad 27 juli 2016. Skribent Helena Forsgård. Hämtat den 09.01.2017, från <http://www.alandstidningen.ax/nyheter/vald-nara-relationer-kartlaggs>

BILAGOR:

Bilaga 1.

Åtgärdskort – Våld i nära relationer

Åtgärdskort - på brottsplatsen (fotografera, filma eller skiss)

Dina första intryck

- bostaden
- personer på platsen berusade/påverkade
- vem öppnar dörren

Att tänka på

- var objektiv och nyfiken
- finns barn i bostaden, kontakta sociala myndigheter
- beslag (anteckna var godset finns)
- egna iakttagelser av brottsplatsen, våldsvideo, tidningar etc.
- sära parterna utom synhåll/hörhåll för varandra

Första förhöret

- gärningsbeskrivning (rekvisit, uppsåt)
- vapen/tillhyggen (finns kvar i bostaden)
- har sexuell handling förekommit i samband med brottet
- var i bostaden har brottet begåtts
- vem kontaktade polisen
- de inblandades relationer
- finns barn (ålder, hemma eller tillfälligt borta)

A. Målsägaren

- beskriv skador noggrant och fotografera/filma
- behövs läkarvård (medgivande till rättsintyg)
- har något liknande hänt tidigare/eventuell polisanmälan
- finns dagboksanteckningar
- vill målsägaren bli kontaktad på annan adress
- informera om besöksförbud (eventuell begäran på separat handling)
- information om målsägandebiträde
- finns behov av kontakt med sociala myndigheter eller annan stödorganisation (finns kontakt)
- brottet lyder under allmänt åtal, kan ej återkallas

B. Vittnen (glöm ej grannar)

- vad har hänt idag
- tidigare iakttagelser
- relation till de inblandade

C. Gärningsmannen

- finns gripandeskäl
- finns skador (fotografera/filma), dokumentera noga
- behövs läkarvård (rättsintyg)
- brottet lyder under allmänt åtal, kan ej återkallas

Glöm ej

- telefon dagtid
- tolk, vilket språk
- anmäl till sociala myndigheter om barn under 18 år i familjen
- du som polisman kan kallas att vittna

(Ålands landskapsregering, Validering 2017)